

*... melly jó, ha a gazdagság jók kezében áll...
(Kazinczy Ferenc)*

Restaurálási munka a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtárban

Időszaki kiállítás
a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár klasszicista teremkönyvtárában
2023. március 21. és 2024. március 21. között

... melly jó, ha a gazdagság jók kezében áll;
azok kezében, kik méltók, hogy gazdagok legyenek,
mert tudják melly végre kell élni vele.

Kazinczy Ferenc

1.tárló

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár a nemzeti kulturális vagyon része, gyűjteménye jelentős része „régikönyv”; muzeális, védett dokumentum. A Világörökség címet birtokló Pannonhalmi Főapátság épületegyüttesében elhelyezkedő könyvtár hozzátartozik a Világ Kulturális Örökségéhez is.

A különleges gyűjtemény különleges gondozást igényel. A könyvtár fontos feladatának és küldetésének érzi, hogy a gyűjteményében fennmaradt kulturális kincset a 21. század kihívásainak megfelelően, korszerű informatikai háttérrel a nemzet és az egész emberiség számára méltón megőrizze, feltárja, gyarapítsa és közvetítse. Ennek érdekében az állományát folyamatosan gondozza, a történelem folyamán többször szétszóródott könyvgyűjteményt anyagi lehetőségei szerint rekonstruálja, és gondoskodik annak fizikai védelméről.

A muzeális gyűjtemény vagyon- és tűzvédelme a könyvtár egész területén megoldott, a fizikai állagmegővésről (preventív általános állományvédelem és egyedi restaurálás) folyamatosan gondoskodnak.

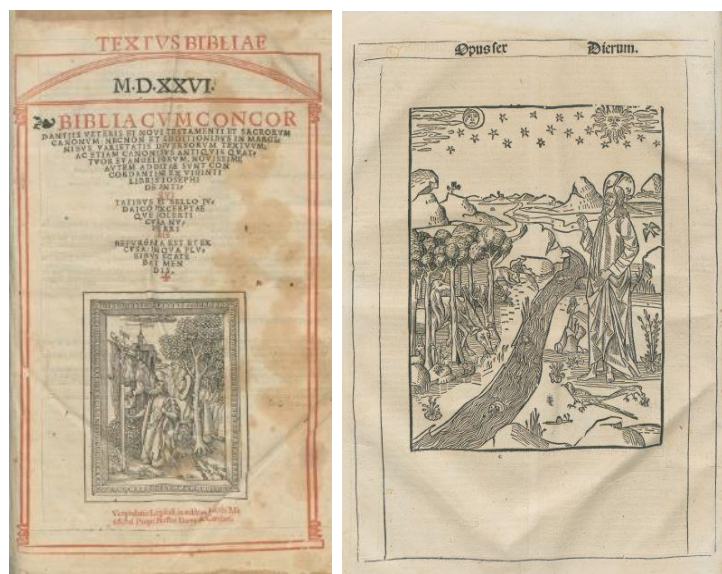
A könyvtár gyűjteményében számtalan olyan régi könyvet őriz, melyek az évszázadok során elhasználódtak, esetleg valamilyen fizikai hatásra megsérültek.

A muzeális dokumentumok preventív, általános állományvédelme és az egyes kötetek restaurálása költséges feladat. A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár 1999 óta sikeresen pályázik erre a célra különböző támogatóknál. Ezek közül a az 1993-ban létrejött *Nemzeti Kulturális Alap* (NKA), a mindenkori *kulturális minisztérium* és a 2016-ban létrejött *Gerő Éva, Gerő Katalin, Gerő Gyula Alap* a legjelentősebb.

A könyvtár az elmúlt években minden lehetséges alkalommal nyújtott be pályázatokat egyedi restaurálásra és általános állománygondozásra.

Pályázatok segítségével, a könyvtár általános restaurálási programja alapján, 2002 és 2006 között az *ősnymtatványtár*, az *RMK-gyűjtemény*, a *Benedictina*, a *Jesuitica* és a *Hungarica* gyűjtemény preventív védelme valósult meg. 2006 és 2014 között a klasszicista könyvtárteremben folytatódott az általános állagmegővés, ahol a teljes gyűjtemény nagyobb része helyezkedik el.

Restaurálásra váró Biblia a gyűjteményben

BIBLIA cum concordantiis Veteris et Novi Testamenti et sacrorum canonum.

Restaurálásra váró latin nyelvű, fametszetekkel gazdagon illusztrált, Lyonban, 1526-ban nyomtatott antikva Biblia konkordanciával.

fametszet: az egyik legrégebbi grafikai sokszorosító eljárás, fába metszett képről nyomtatják

antikva: 16. században keletkezett könyv

konkordancia: a szentírástudomány segédeszköze, a Bibliában előforduló szavak ábécé-rendbe állított gyűjteménye a leőhellyel együtt, mely a Bibliával foglalkozó teológusok és a szónokok munkáját segíti

2.tárló

Restaurátoraink - Ars Alba Restaurátor Bt.

Ahogy az embereknek, úgy a tárgyaknak – könyveknek is – vannak orvosai, ők a restaurátorok. Egy régi könyvhöz, értően, avatottan, érdemben csak komoly irodalmi, történelmi, kultúrtörténeti ismeretek birtokában szabad közelíteni. De egy több száz évvel ezelőtt pergamenre írt, természetes alapanyagú festékekkel színezett-díszített, fatáblás, bőrkötéses könyv konzerválása vagy javítása komoly fizikai, kémiai, sőt biológiai ismeretet is követel.

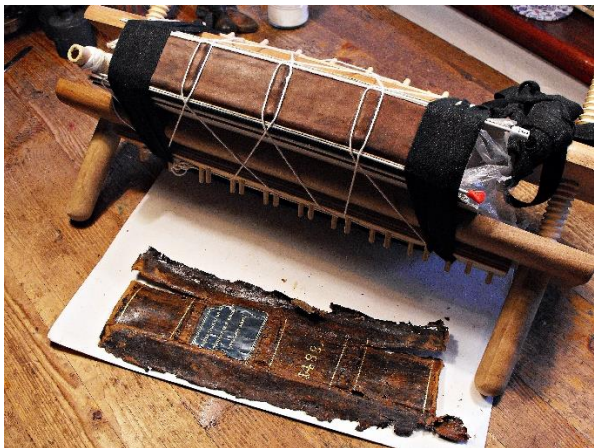
Az Ars Alba Restaurátor Bt. családi vállalkozásként indult a kilencvenes évek elején. Fehrentheil Henriette és Schramkó Péter a pannonhalmi bencés gimnázium tanárai és egyben a Főapátsági Könyvtár papír- és könyvrestaurátorai voltak. Később a vállalkozásukkal Szentendrére költöztek, de a szoros emberi és munkakapcsolat megmaradt. A filológia elméleti világa mellett mindkettejüket érdekelte, és érdekli a papír és a könyv anyagi, tárgyi mivolta, mindaz, ami hordozza, megőrzi, magukba zárja vagy éppen keletkezteti mai világképünket. Restaurátori tanulmányaikat az Országos Széchényi Könyvtár szakmai keretei között végezték. Szentendrére költözésük után a műhely kibővült, sok ma az országban dolgozó könyvrestaurátor kezdte szakmai pályafutását az Ars Alba Restaurátor Bt. keretei között. A műhely az elmúlt több mint harminc esztendőben főként nagy egyházi gyűjtemények számára dolgozott. Ez leginkább könyvtári könyvek, kódexek, kéziratok, levéltári iratok, pergamen és papír oklevelek állagmegóvását, konzerválását jelenti. Ugyanakkor múzeumok számára is restaurálnak papír alapú képzőművészeti alkotásokat, metszeteket, grafikát is.

A könyvek, kéziratok, oklevelek, grafikák fizikai tárgyak. Természetüknél fogva a pusztulás, enyészet, lassú vagy drámaian gyors elbomlás útját járják, akár csak létrehozóik. Koruknak nem csak szellemi, de tárgyi lenyomatai is. Sokat elárulnak készítőik életkörülményeiről, ízléséről, technikai tudásáról, szokásairól. Fizikai mivoltuk tanulmányozása, tisztelete kell ahhoz, hogy a restaurátor csak a szükséges mértékben avatkozzon be, a tárgyak megőrzése ne jelentse azok átalakítását. Használatukat ezek a szempontok sokszor korlátozzák is.

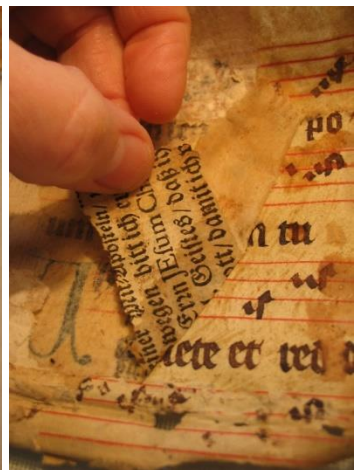
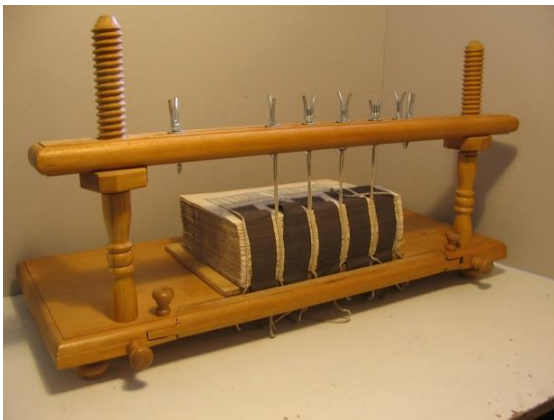
A megőrzés és a kutathatóság érdekében végzett digitalizálás napjaink megoldásának tűnik, de fontos látni a korlátait. A fizikai dokumentumokban fennmaradt szöveg ugyan átmenetileg biztonságban van a szervereken, de például a kötéstechika, a mesterségbeli és anyaghasználati jellemzők sokszor egy kódexen belüli sokfélesége és egymásutániséga nem digitalizálható. Elvész az az összefüggés, ami a kultúra egészét jelenti.

A restaurátor kifejezés szó szerinti jelentése helyreállító. Helyesebb és korszerűbb talán a konzervátor kifejezés használata. Jobban kifejezi küldetésük eredeti irányát, a megőrzést.

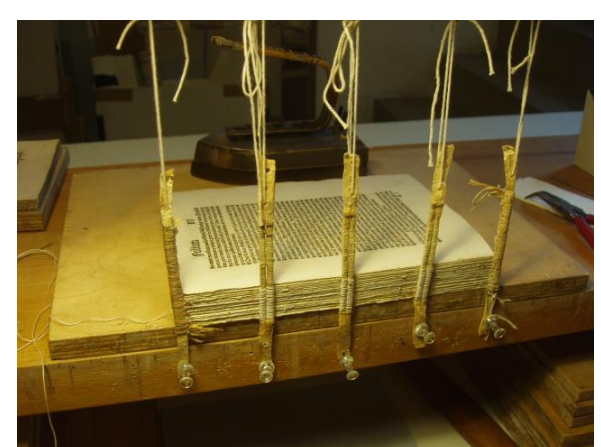

3.tárló

A minden kulturális és tudományos újdonságra kíváncsi nagy irodalomszervező, ítésez, költő és fordító, Kazinczy Ferenc 1831-ben kipróbálta a kor egyik legnagyobb és új technikai vívmányát, a gőzhajót. A kirándulás során – melynek útieméenyeit le is jegyezte - Pannonhalmán, Tatán, Esztergomban, Visegrádon és Vácott járt.

Utazása közben, ahogy mindig, egész életében, érdeklődése minden természeti szépségre és az ember által létre hozott művészi alkotásra kiterjedt, a kultúra minden területén: építészet, képzőművészet, zene, irodalom... A tudósításokat eredetileg feleségének, Török Sophie szánta, ám szinte néhány napon belül nyomtatásban bárki érdeklődő kézbe vehette.

A kirándulás 1831. április 7-én kezdődött és 13-án Pesten ért véget. Innen Pécelre ment, Szemere Pál barátjához. Ott írta le április 21. és 23. között és útiélményeit, és 1831. április 30-án Landerer nyomdájában meg is jelentette. A két héten belül megjelent kötet, ha karcsú is, a kiadást tekintve a magyar könyvkiadás egyik bravúros kötete.

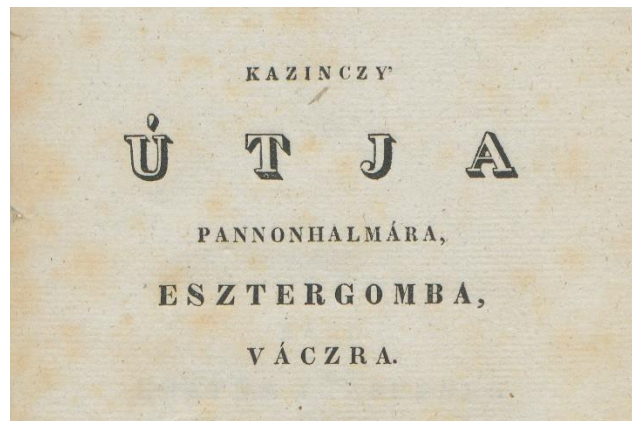
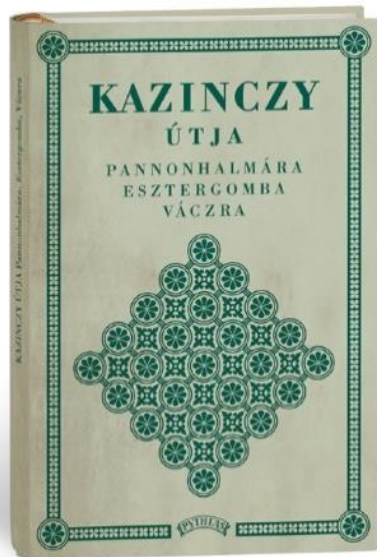
A műből három példányt őrzünk a pannonhalmi könyvtárban, az egyik Czuczor Gergely bencés könyvtárából származik.

Kazinczy Pannonhalmán barátját, Guzmics Izidor bencés szerzetest látogatta meg. Megtekintette a kertet, sőt fát is ültetett ott, és az apátság épületegyüttesét, így a könyvtár új épületét is. Leírja az épület méreteit, megítéli Joseph Klieber szobrait és a mennyezeti, Pallas Athenét (Minervát) ábrázoló freskót. Arról is szól, hogy milyen könyveket látott a gyűjteményben.

*„Negyedfél napot tölték a' nékem felejthetetlen helyen, 's a' sok hol vígan, hol bölcsen töltött órák után, ideje volt megtekinteni a' Monostor nevezetességeit is. ... A' Bibliothéca' palotája nagy és magos. Hossza a' palotának 12 öl; szélessége 7., 's ebből éjszakra 's délre egy-egy cabinet nyílik. ... A' palota, melly a' Monostor' éjszaki szárnyát foglalja el, hármas ablaktól kap világítást nyugot felől, 's a' két cabinet felett három kissebből, 's így épen nem setét. Közel a' hármas ablakhoz a' belépő maga előtt látja Szent-Istvánt, az Alapítót, 's Ferenczet, a' Feltámasztót, márvány polczozaton... Mind a' két szobor a' Bécsi képelő Academia' Directorának Klieber Józsefnek igen értelmesen gondolt, igen ügyesen dolgozott munkája... Klieber azon nemben is mere valamit, mellyben magát nem gyakorlá; egy Minerva a' plafondon neki dicsőséget nem szerez.... A' tiszteletünkre méltó 's nagyon méltó Szerzet, itt és leányházaiban, százezer kötet könyvnél többet bír. Jele ez, **melly jó, ha a' gazdagság jók' kezében áll; azok kezében, kik méltók hogy gazdagok légyenek, mert tudják melly végre kell élni vele.**”*

Kazinczy útirajza – 19. századi nyelvezete ellenére – élvezhető, követhető, érdekes olvasmány.

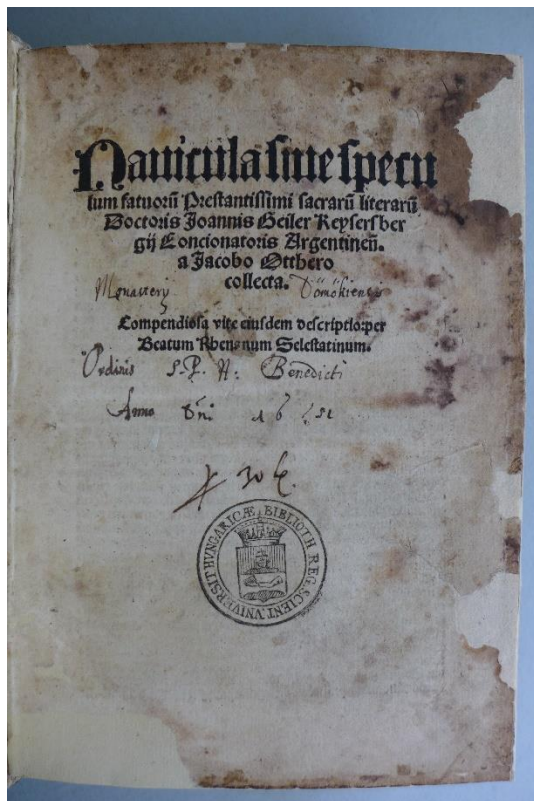
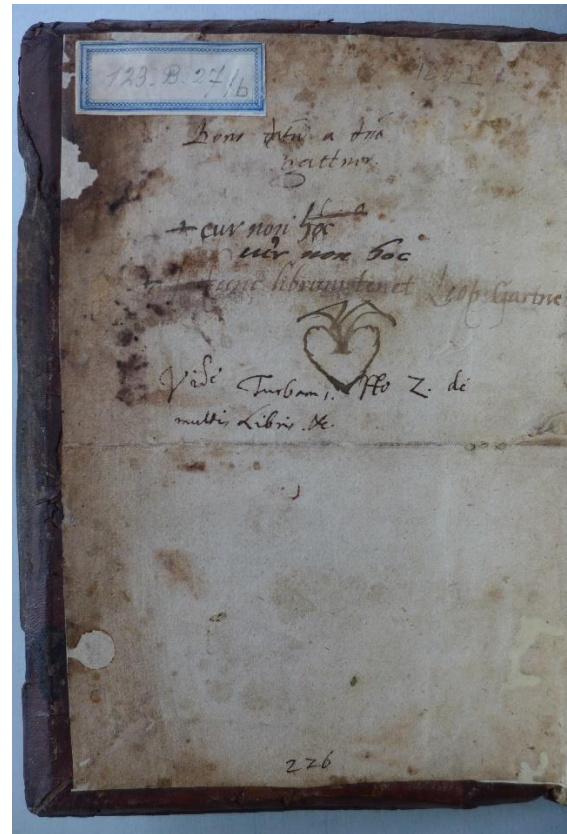
Restaurált kötetek

123 B 27b

GEILER, Johannes von Kayzersberg:

Navicula sive speculum fatuorum Prestantissimi sacrarum literarum ...

Argentorati: Johann Knobloch, 1513.

restaurálás előtt:

restaurálás közben:

restaurálás után:

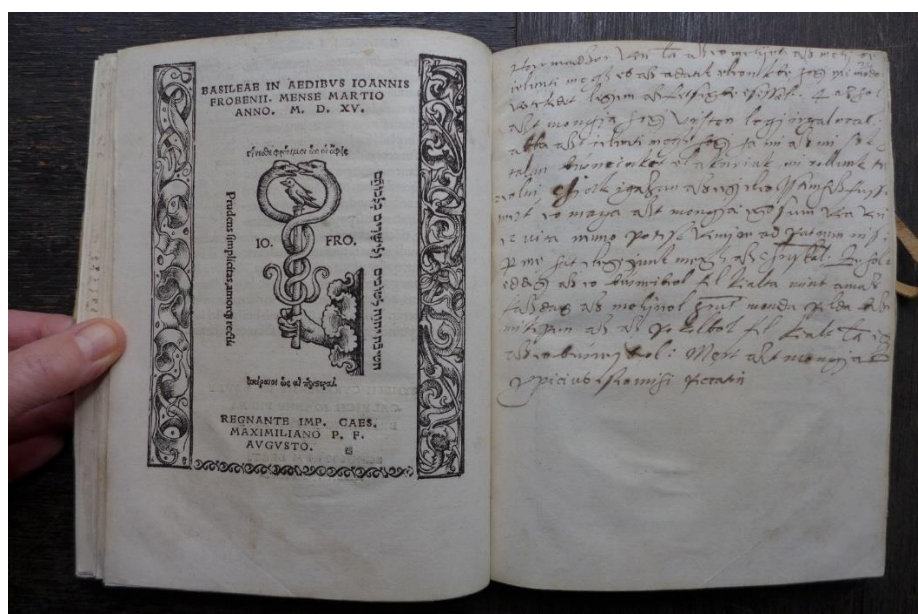
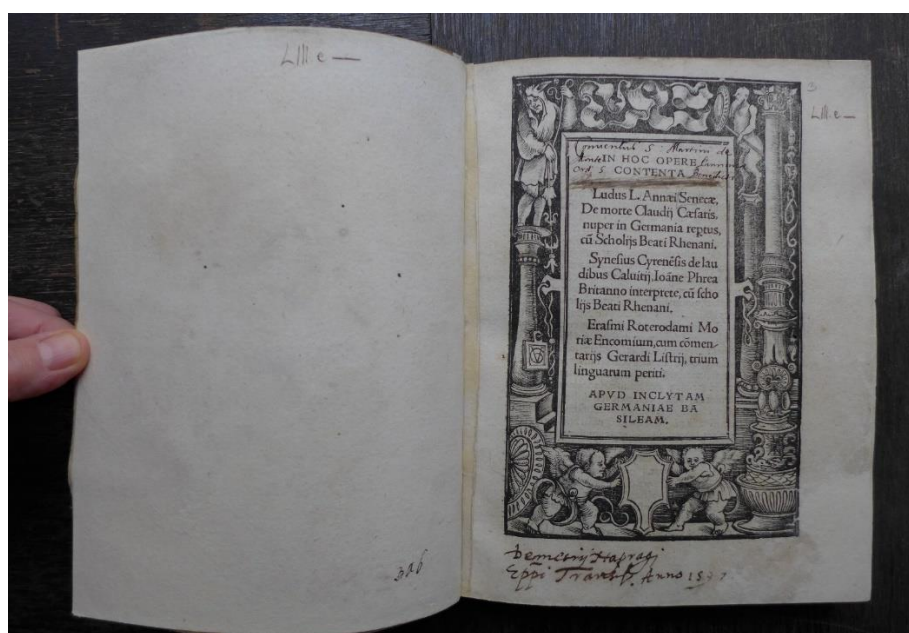

123 I 11/1-3

Három művet tartalmazó kolligátum kötet:

1. **SENECA, Lucius Annaeus:** In hoc opere contenta, Ludus L. Annaei Senecae De morte Claudij Caesaris: nuper in Germania re[per]tus cum scholijs Beati Rhenani.
2. **SYNESIUS, Cyrenensis:** De laudibus Caluitij, Ioane Phrea Britanno interprete, cu scholijs Beati Rhenani.
3. **ERASMUS Roterodamus:** Moriae Encomium, cum commentariis Gerardi Listrij, trium linguarum periti

Kiadási adatok: [Basel] Basileae: [Froben, Johann] in Aedibus Ioannis Frobenii, [1515] mense martio anno M. D. XV.

restaurálás előtt:

restaurálás közben:

restaurálás után:

